

**CORH 4541
TOCI 4541**

FIRST PUBLIC EXAMINATION

Preliminary Examination in Oriental Studies (SANSKRIT)

M. PHIL. QUALIFYING EXAMINATION

CLASSICAL INDIAN RELIGIONS

Paper I: PRESCRIBED TEXTS

Monday 17 March 2003, 9.30 am – 12.30 pm

Answer all the questions.

Do not turn over until told you may do so.

Photocopied texts are provided with this paper. References in Questions 1-3 are to Lanman's *Sanskrit Reader*.

1. Translate into English p. 7 line 12 to p. 8 line 4. Parse and comment on the following: *didṛkṣavah* (l. 13), *patitve* (l. 15), *samupetaṃ* (l.17), and *kṣamantu* (l. 19).
2. Translate into English p. 22 lines 2-10. Parse and comment on the following: *nīrujas* (l. 3), *'nupakārine* (l. 4), *pratigṛhāṇa* (l. 6), and *utthāpayāmi* (l. 9).
3. Translate into English p. 32 lines 10 to 19. Parse and comment on the following: *vidadhāna* (l. 14), *kriyate* (l. 15), *bhavatām* (l. 17), and *bhakṣayann* (l 18)
4. Translate into English *Bhagavadgītā* IV, verses 10-15. Parse and comment on the following *vītarāgabhayakrodhā* (v. 10a), *karmajā* (v. 12d), *cāturvarṇyaṃ* (v. 13a), *'bhijānāti* (v 14c).
5. Translate into English *Bhagavadgītā* XI verses 12-16. Scan verse 15 and identify its metre.

1.

त्वं वै समागतान् अस्मान् दमयन्तै निवेदय ।
 लोकपाला महेन्द्राद्याः समायान्ति दिदृक्षवः ॥ ५ ॥
 प्राप्तुम् इच्छन्ति देवास् त्वां शक्रो ऽग्निर् वरुणो यमः ।
 15 तेषाम् अन्यतमं देवं पतित्वे वरयस्व ह ॥ ६ ॥
 एवम् उक्तः स शक्रेण नलः प्राञ्जलिर् अब्रवीत् ।
 एकार्थं समुपेतं मां न प्रेषयितुम् अर्हथ ॥ ७ ॥
 कथं नु जातसंकल्पः स्त्रियम् उत्सहते पुमान् ।
 परार्थम् ईदृशं वक्तुं तत् क्षमन्तु महेश्वराः ॥ ८ ॥
 20 देवा ऊचुः ।

करिष्ये इति संश्रुत्य पूर्वम् अस्मासु नैषध ।
 न करिष्यसि कस्मात् त्वं व्रज नैषध माचिरम् ॥ ९ ॥
 बृहदश्व उवाच ।
 एवम् उक्तः स देवैस् तैर् नैषधः पुनर् अब्रवीत् ।
 सुरक्षितानि वेश्मानि प्रवेष्टुं कथम् उत्सहे ॥ १० ॥

2.

दरिद्रान्भर कौन्तेय मा प्रयच्छेश्वरे धनम् ।
 व्याधितस्यौषधं पथ्यं नीरुजस्तु किमौषधैः ॥
 अन्यच्च । दातव्यमिति यद्दानं दीयते ऽनुपकारिणे ।
 5 देशे काले च पात्रे च तद्दानं सात्त्विकं स्मृतम् ॥
 तदत्र सरसि स्नात्वा सुवर्णकङ्कणमिदं प्रतिगृहाण । ततो जात-
 विश्वासो यावदसौ सरः स्नातुं प्रविष्टस्तावदेव महापङ्के निम-
 ग्नः पलायितुमक्षमः । पङ्के पतितं दृष्ट्वा व्याघ्रो ऽवदत् । अ-
 हह । महापङ्के पतितो ऽसि । अतस्त्वामुत्थापयामि । इत्युक्त्वा
 10 शनैः शनैरुपगम्य तेन व्याघ्रेण धृतः स पान्थो ऽचिन्तयत् ।

3.

10 यस्य बुद्धिर्बलं तस्य निर्बुद्धेस्तु कुतो बलम् ।
 वने सिंहो बलोन्मत्तः शशकेन निपातितः ॥
 वायस्याह । कथमेतत् । वायसः कथयति । अस्ति मन्दरना-
 म्नि पर्वते दुर्दान्तो नाम सिंहः । स च सर्वदा पशूनां वर्ध-
 विदधान एवास्ते । ततः सर्वैः पशुभिर्मेलकं कृत्वा स सिं-
 15 हो विज्ञप्तः । देव । किमर्थं सर्वपशुवधः क्रियते । वयमेव
 भवदाहारार्थं प्रत्यहमेकैकं पशुमुपढौकयामः । सिंहेनोक्तम् ।
 यद्येतदभिमतं भवतां तर्हि भवतु । ततः प्रभृति प्रत्यहमेकैकं
 पशुमुपकल्पितं भक्षयन्नास्ते । अथ कदा चित्कस्यापि वृ-
 ष्णशशकस्य वासरः प्राप्तः । ततः सो ऽचिन्तयत् ।

4. वीतरागभयक्रोधा मन्मया माधुपाश्रिताः ।
 बहवो ज्ञानतपसा पूता मद्भावमागताः ॥ १०
 ये यथा मां प्रपद्यन्ते तांस्तथैव भजाम्यहम् ।
 मम वर्त्मानुवर्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥ ११
 काङ्क्षन्तः कर्मणां सिद्धिं यजन्त इह देवताः ।
 क्षिप्रं हि मानुषे लोके सिद्धिर्भवति कर्मजा ॥ १२
 चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टं गुणकर्मविभागशः ।
 तस्य कर्तारमपि मां विद्ध्यकर्तारमव्ययम् ॥ १३
 न मां कर्माणि लिम्पन्ति न मे कर्मफले स्पृहा ।
 इति मां योऽभिजानाति कर्मभिर्न स बध्यते ॥ १४
 एवं ज्ञात्वा कृतं कर्म पूर्वैरपि मुमुक्षुभिः ।
 कुरु कर्मैव तस्मात्त्वं पूर्वैः पूर्वतरं कृतम् ॥ १५

5. दिवि सूर्यसहस्रस्य भवेद्युगपदुत्थिता ।
 यदि भाः सदृशी सा स्याद्भासस्तस्य महात्मनः ॥ १२
 तत्रैकस्थं जगत्कृत्स्नं प्रविभक्तमनेकधा ।
 अपश्यद्देवदेवस्य शरीरे पाण्डवस्तदा ॥ १३
 ततः स विस्मयाविष्टो हृष्टरोमा धनंजयः ।
 प्रणम्य शिरसा देवं कृताञ्जलिरभाषत ॥ १४
 अर्जुन उवाच ।
 पश्यामि देवांस्तव देव देहे
 सर्वास्तथा भूतविशेषसंघान् ।
 ब्रह्माणमीशं कमलासनस्थ-
 मृषींश्च सर्वानुरगांश्च दिव्यान् ॥ १५
 अनेकबाहूदरवक्त्रनेत्रं
 पश्यामि त्वा सर्वतोऽनन्तरूपम् ।
 नान्तं न मध्यं न पुनस्तवार्दि
 पश्यामि विश्वेश्वर विश्वरूप ॥ १६